

U sloves dokonavých mají význam budoucího času tvary přítomné: я принесу — přinesu, они сделают — udělají, мы придём — přijdeme apod.

PODMĚNOVACÍ ZPŮSOB

Podměnovací způsob se tvoří spojením tvarů minulého času s němeňnou a nepřízvučnou částicí **бы**, která může stát před slovesem nebo za ním.

Podměnovací způsob	Užití	
	význam	příklad
я, ты он читал пошёл писал говорил я, ты, она читала пошла писала говорила мы, вы, они читали пошли писали говорили	podmínka	Если бы у меня было время, я пошёл бы в театр.
	řání nebo předpokládaný děj	Сегодня я не могу, но завтра я пошёл бы в театр.
бы	гада, prosba (nebo příkaz)	Пошёл бы ты гулять! Почитал бы ты книгу!

Рознámky:

1. Po spojce **если** se klade hned částice **бы** (česky **kdyby**): Если бы я знал, что ты болен, я навещал бы тебя.
2. Ruština nemá zvláštní tvaru pro minulý podmĚnovací způsob jako čeština. Proto české věty typu: **Кдыбуч то был вѣдѣл, был бых приѣл** překládáme: Если бы я знал это, я бы пришёл.
3. Ve významu podmĚnovacího způsobu se v ruštině užívá také tvar shodný s rozkazovacíм způsobem, ale ve spojení s osobním zájmenem (kromě ты), např. **Знай я об этом раньше, я бы туда не пошёл.**—Кдыбуч то вѣдѣл (Вѣдѣт то) дříve, нешел бых там.

ROZKAZOVACÍ ZPŮSOB

Tvary rozkazovacího způsobu pro 2. osobu jednotného a množného čísla:

Zakонčĕní přítomného kmenе	1. os. jedn. č. přít. času	Rozkazovací způsob		
		-й	-и	-ь
na samohlásku	я делаю я пою я крою я купаюсь	делай(те)! пой(те)! крой(те)! купайся! купайтесь!		
na souhlásku; přízvuk v 1. os. jedn. č. na koncovce	я пишу я иду я смотрю я учусь		пиши(те)! иди(те)! смотри(те)! учись! учитесь!	
na souhlásku; přízvuk v 1. os. jedn. č. isla na kmeni	я сяду я верю я мажу я отвечаю я буду			сядь(те)! верь(те)! мажь(те)! отвѣть(те)! будь(те)!
na skupinu souhlásek	я помню я выполняю		помни(те)! выполни(те)!	

Рознámky:

1. U sloves II. časování, u nichž dochází při časování ke změně kmenové souhlásky, zůstává ve tvarech rozkazovacího způsobu stejná souhláska jako v infinitivu:
купить — купи́ю, купи́шь ... купи́(те)!
бросить — бро́шу, бро́сишь ... бро́сь(те)!
носить — но́шу, но́сишь ... носи́(те)! арод.
2. Slovesa dokonavá s přízvučnou předponou **вы-** mají zakončení rozkazovacího způsobu stejné jako bezpředponová slovesa. Srovnej:
вынести — вынеси(те)! — носи́(те)!
выписать — выпиши(те)! — пиши́(те)!

3. Slovesa na **-avaty**, která při časování **-va-** vyrouštějí, si v rozkazovacím způsobu tuto příponu ponechávají. Slovesy:

давать — я даю — давай(те)!

вставать — я встаю — вставай(те)!

оставаться — я остаюсь — оставайся!, оставьтесь!

4. Slovesa typu **пить** mají rozkazovací způsob s vkladným **-e-**: пей(те)!, пей(те)! арод.

5. Měkký znak se v rozkazovacím způsobu píše i po souhláskách **ж, ш, ч**: мажь(те)!, ешь(те)!, плачь(те)!

6. Neravidelné tvoření rozkazovacího způsobu (nebo nahrazení tvarem jiného slovesa):

видеть смотреть сплышать эхать хотеть есть лечь	смотри(те)! сплывай(те)! поэжай(те)! желай(те)! ешь(те)! лги(те)!
---	--

Tvary rozkazovacího způsobu pro 1. osobu množného čísla

Děje se má zúčastnit i sám mluvčí. Tyto tvary se tvoří odlišně u sloves nedokonavých a dokonavých:

Slovesa nedokonavá	Slovesa dokonavá
давай(те) пей! будем(те) пей!	давай(те) споем! споем(те)!

Tvary s **-те** používáte tehdy, jestliže se obracíme k více osobám nebo k osobě, které vykáme. U několika sloves můžeme význam rozkazovacího způsobu vyjádřit tvarem minulého času v množném čísle: Пошли! — Jdeme! Поехали! — Jedeme! Jedme!

Tvary rozkazovacího způsobu pro 3. osobu jednotného a množného čísla

Tyto tvary se tvoří spojením částice **пусть** s 3. osobou jednotného

nebo množného čísla: Пусть он придет! — Ať přijede! Пусть они придут! — Ať přijdou!

Výrazu *ať žije* (mír, Sovětský svaz) odrovídá v ruštině spojení да здравствуе(т) (мир, Советский Союз).

Katagorický rozkaz lze v ruštině, obdobně jako v češtině, vyjádřit samostatným infinitivem: Могчать! — Mlčet! Млчте! Не шуметь! — Nehlučet! Nehlučте!

NERRAVIDELNÁ SLOVESA

Kromě tvarů pravidelného tvoření slovesných tvarů (рабoтатъ, краснётъ, совёговатъ, крйкнутъ, говорйтъ), které mohou být obsohacovány o nové vzniklá slovesa (např. приводинйтъся — přístát na vodě) a jejichž počet je neomezený, existuje v ruštině celá řada sloves s neravidelným tvořením tvarů. Jejich počet je omezený (kolem 400) a nemůže už být rozšířen o nové vzniklá slovesa. Tato slovesa většinou tvoří skupinu, které jsou početně různě zastoupené. Vzhledem k tomu, že se ve většině případů jedná o slovesa v jazyce často používaná, je jejich znalost nezbytná.

Následující přehled neobsahuje všechna neravidelná slovesa, zejména předponová. I zde však mohou vznikat určité potíže při tvoření tvarů. Někdy se mezi předponu a základ slovesa vkládá **-o-**: бить — собью, але обей; спитъ — сошью, але спей; отпереть — отопру, отопри; стереть — сотру, сотри; ожечь — сожгу, сожги, але ожег, сожгтá ...

Přízvuk u předponových sloves s jednoslabičným základem ve tvarech minulého času často kolísá, např.: отнял і отнять, задал і задат, передал і передат, создал і создат ... Rozdíly bývají také mezi neztrátovým a ztrátovým slovesem: начал, але начался ај.

V přehledu nejdůležitějších neravidelných sloves (str. 84—89) uvádíme vedle infinitivu tvaru přítomného času, minulého času a rozkazovacího způsobu. Tvoření ostatních tvarů lze odvodit od uvedených.

SLOVESNÝ VID

Rozlišujeme slovesa dokonavá a slovesa nedokonavá. Ně-
která slovesa mohou mít význam dokonavého i nedokonavého vidu.
Tato slovesa se nazývají **obouvidová**. Patří k nim zejména slovesa
sízho původu na **-ovat**, **-írovat**, **-izírovat**: organizovat, kri-
tikovat, telefonizovat, nacionalizovat, dále některá slo-
vesa slovanského původu: vzděйствовать (působit, zapůsobit), is-
пользовать (využít, využívat), исследовать (zkoumat, prozkoumat),
обещать (slibovat, slíbit), велеть (rozkazovat, rozkázat), казнить
(porcovat, popravit), образовать (tvořit, utvořit), содействовать
(přispívat, přispět, paromáhat, paromocí), женить (ženit, oženit),
рвануть (ranit, poranit). U sloves sízho původu se někdy pomocí
předpon tvoří slovesa dokonavá: критиковать — раскритиковать
(zkritizovat), ремонтировать — отремонтировать (opravit), орга-
низовать — сорганизовать (zorganizovat) aj.

Slovesa jednovidová tvoří vidové dvojice a mají význam
pouze jednoho vidu.

Slovesa jen dokonavého vidu	Slovesa jen nedokonavého vidu
очутиться — оchnout se очнуться — procihnout, probrat se опомниться — vzpamatovat se запеть — dát se do zpěvu поспать — pospat si состояться — konat se, uskutečnit se (Собрание состоится завтра. — Schů- ze se bude konat zítra.) aj.	отсутствовать — chybět присутствовать — být přítomný нуждаться — potřebovat ождать — očekávat, čekat приналежать — náležet, patřit переписываться — psát si, dopiso- vat si заведовать — vést, řídit зависеть — záviset носить, возить... aj.

Slovesa nedokonavá mají přítomný, minulý a složený budoucí
čas, slovesa dokonavá mají pouze význam budoucího a minulého
času.

Slovesa	Infinitiv	Čas			budoucí (jednoduché tvary)
		пřítomný	minulý	будoucí (složené tvary)	
nedoko- navá	писать	я пишу	я писал	я буду пи- сать	
dokonavá	написать		я написал		я напишу

Většina sloves může tvořit vidové dvojice, tj. takové dvojice slo-
ves, která se od sebe liší pouze různým cháráním průběhu děje —
videm, např.: рассказать (dokonavé sloveso) — рассказывать (не-
dokonavé sloveso), подобно переписать — переписывать, обуть —
обувать, продать — продавать, повбсить — повышать, решить —
решать aj.

TVOŘENÍ VIDOVÝCH DVOJIC

Tvoření sloves nedokonavých od sloves dokonavých:

Рђпрона -ива-/-ива-

Dokonavé sloveso	Nedokonavé sloveso
рассказать воспитать переписать вскричать промахнуться открынуть догнаться спросить перестроить	рассказывать воспитывать переписывать вскрикивать промахиваться отдггивать догггиваться спрашиваь перестраивать

Při tvoření nedokonavého vidu příponou **-ива-/-ива-** může
docházet ve kmeni ke změně **-о-** v **-а-** (заработать — зарабатывать,
удвбить — удвбивать, перестрбить — перестраивать) nebo k dalším
změнам (догнаться — догггиваться apod.).